

Буснюк В.В.,
здобувачка вищої освіти
Група ЮД-944
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Золотухіна Л.О.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: АНАЛІЗ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Принципи, як система самоутворюючих елементів для будь-якої системи права становить фундамент та подальше функціонування та реалізацію відповідних норм. Сутність принципів полягає у їх загальнообов'язковому характері щодо різних сфер життєдіяльності, вони становлять предмет правового-регулювання суспільних відносин, та відображають соціальні цінності держави. Трудові правовідносини є багатовимірним явищем в сучасному світі, трудове право функціонує не ізольовано, воно частина національної правової системи, що безумовно стосується кожної людини. Формування законодавства без обліку змісту основних принципів веде до розбалансування системи правового регулювання, дестабілізації правозастосовчого процесу, тому, питання загальних засад трудових правовідносин є актуальним та доволі значимим у сфері української юридичної доктрини.

Насамперед, потрібно зазначити, що тема основних положень трудового права є доволі масштабною за своїм змістом, її досліджували такі вчені як В. Мельник, П. Пилипенко, Г. Гусовий, О. Ярошенко, В. Жернакова, В. Костюха, М. Іншина, Н. Болотіна.

Перш за все, потрібно приділити увагу щодо визначення та тлумачення основоположних засад трудового права. Так, наприклад, згідно з спільно здобутими дослідженнями О. Прилипко та О. Ярошенко визначено, що «принципи відображають закономірності трудового права, а з іншого – являють собою найбільш універсальні норми, які діють у всій сфері правового регулювання праці й поширюються на всіх суб'єктів трудового права» [1, с. 41].

Згідно до іншого погляду тлумачення основних засад трудового права, що був визначений В. Ковригіним, то під цим поняттям слід розуміти «керівні положення, виражені в трудовій галузі права, які зумовлюють її системну єдність і віддзеркалюють основні підходи до правової регламентації трудових і пов'язаних із ними відносин» [2, с. 79].

Притримуючись та беручи до уваги здобутки видатних науковців, ми можемо сформулювати власне визначення згідно до вищезазначеного поняття,

отже, принципи трудового права – це фундаментальні елементи правового регулювання, що виражають вихідні початку і основні положення, спрямовані на розвиток сфери трудових правовідносин. На нашу думку, до основних принципів трудових правовідносин потрібно віднести свободу праці, принцип рівності трудових правовідносин та принцип захисту прав людини у сфері застосування праці.

Як вже було зазначено, сама галузь трудового законодавства широко розвинена на національних рівнях, а тому, ми можемо побачити закріплені засади функціонування трудових правовідносин у багатьох міжнародно-правових договорах та інших нормативно правових актах. З цієї правової практики ми виокремили основоположний, та мабуть основний принцип для усіх держав – принцип свободи праці. Сутність цієї засади можна побачити у практиці сучасного трудового права, варто враховувати, що право на працю є одним з перших природних прав людини, що також є закріпленим в Основному Законі. Відповідно до положення, що зазначено у ч. 1 ст. 43 Конституції України «кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується» [3].

Міжнародною альтернативою щодо закріплення цього принципу можна визначити Загальну декларацію прав людини, відповідно до якої людина має вільний вибір праці, право на оплату праці без будь-якої дискримінації та найголовніше основоположне право на працю. Відповідно за трудовим договором ми можемо чітко простежувати реалізацію принципу свободи праці, тому що, відповідно до законодавчих норм, трудовий договір наділяє обидві його сторони відповідними зобов'язаннями, таким чином, працівник реалізовує своє право на виконання роботи, а роботодавець забезпечує необхідні умови для цього виконання.

Іншим, істотно важливим принципом трудових правовідносин варто визначити рівність трудових прав та заборону будь якої дискримінації. На нашу думку, цей принцип гарантує рівне ставлення до усіх робітників, не зважаючи на їх стать, расу, релігійні переконання, сімейний стан та ін.. Відповідно до ст. 2-1 КЗпП «Забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників» [4]. Принцип рівності простежується не лише за цим нормативно-правовим актом, він охоплює більший спектр правовідносин, що виникають, змінюються та закінчуються. Варто зазначити основний напрямок дії Конвенції «Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків та жінок за сімейним станом», відповідно до неї забезпечується рівне ставлення та заборона дискримінації до чоловіків та жінок, також, дотримання принципу рівності та врахування потреб працівників які мають сімейні обов'язки.

Безумовно, функціонування трудових правовідносин ґрунтується та цілком залежить від багатьох принципів, що формувались протягом усього правовстановлюючого періоду трудового права. Серед великої розгалуженої системи принципів трудового права, варто виокремити найбільш ефективні та основоположні. Аналізуючи дослідження багатьох видатних вчених у сфері трудового права, ми можемо виокремити принцип захисту прав людини у сфері

застосування праці. Згідно до цього положення, права працівника повинні безумовно захищатись на соціальному та юридичному рівнях. Його законодавче закріплення можна простежувати у положеннях статті 55 та 124 Конституції України, відповідно до яких суб'єкти правовідносин з питань, що стосуються сфери праці мають конституційне право звернутись до суду для отримання захисту.

Отже, підводячи підсумки варто зазначити, що на сьогодні українське законодавство досягло певних здобутків в сфері трудових правовідносин. Вираження основоположних засад у трудовому праві цілком відображено у багатьох імперативних та диспозитивних нормах нормативно-правових актів. Станом на сьогодні ми маємо сформовану систему принципів, що безпосередньо поширюють свій вплив на трудове законодавство. Серед загальних засад, що були спрямовані на створення демократичної та правової системи трудових правовідносин варто виокремити свободу праці, що надає право кожному громадянину право на працю та її вільний вибір. Також, до основних засад правовідносин варто віднести рівність трудових прав, що включає в себе заборону дискримінації за будь якою ознакою, та рівне ставлення до усіх робітників з боку роботодавця або уповноваженого на це органу. Ще однією засадою трудових правовідносин є захист прав людини у сфері застосування праці, відповідно до цього принципу, кожна людина має право отримати захист з боку держави. Основним залишається питання подальшої реалізації основних принципів трудових правовідносин, на нашу думку, лише дотримання закріплених засад є гарантом їх подальшого розвитку у сфері правовідносин.

Список джерел:

1. Прилипко С.М. Трудове право : [посіб. для підгот. до держ. іспиту] С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко. – Х. : Право, 2015. – 230 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2015/NMP_103.pdf
2. Ковригін В.С. Дисциплінарна відповідальність у трудовому праві : дис. ... канд. юрид. наук : спец.12.00.05 / В.С. Ковригін ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2012. – 221 с. URL:
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відомості Верховної ради УРСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#n350>